

1 PINKATHARI-PAYI

Antyasiparitapaaki pinkathari David

¹ Tima antari-kona-piro-tapaaki pinkathari David, oshikitaki isarintsiti. Ipiwiryaakowitaitari oshiki iithaari, titzimaita isaawati. ² Ikantakiri impiratani: “¡Pinkathari! ¿Pinintzi naminimi mainaro? Irootaki aminimini, ompasikaimi, ontsipa-tyaami pimayi osaawantimi.” ³ Jataki yamina-minatzi kamiithaa-niki mainaro maaroni inampiki Israel-iiti. Iñaaki mainaro paitachari Abisag poñaachari Apimakoryaariniki. Irootaki yamakiniriri pinkathari. ⁴ Omapiro okamiithaanikitzi Abisag. Irootaki aminapaa-kiniriri okaratzi inintayi-tziri pinkathari, titzimaita iinantaaro.

Isaipatziitoitziri Salomón

³² Ipoñaaa ikantaki pinkathari David: “Pinkaiminari Ompira-tasorintsi-taari Sadoc, Kamantan-tzinkari Natán, Benaía itomi Joiada.” Ari ipokajiitaki irirori iñiiri pinkathari. ³³ Ikantawakiri: “¡Ashininká! Pintsipatanakyaari nompiratani-payi, inkyaaakai-yaari nopira notomi Salomón, paanakiri Sipopojaariniki. * ³⁴ Awiroka Sadoc Ompira-tasorintsi-taari aajatzi Kamantan-tzinkari Natán, pisai-patzii-totiri notomi Salomón omatantyaari

* **1:33** nopira = nomorani = mula

impinkathari-wintairi ashininka-payi Israel-iiti. Pintyoo-jiiti anta, pinkaima-jiiti aajatzi, pinkanti: “¡Yokawí pinkathari Salomón!”

³⁵ Impoña piyaataa-jiitiri itaapiiki impiyi, irojatzi isaikan-tapaa-kyaari nowinkathari-mintoki, tima iriitaki impoyii-tajyaanani. Tima iriitaki noyosii-takiri impinkathari-wintairi ashininka-payi Judá-iti, aajatzi pasini-payi Israel-iiti.”

³⁶ Ari yakanaki Benaía itomi Joiada, ikantzi: “¡Pinkathari! Aritaki onkantyaari. Iriitaki Piwawani nintakaan-tzirori. ³⁷ Iriitaki Pawa tsipata-piintakami awiroka, onkamintha ari inkimitairiri aajatzi Salomón, inkanta-kaiyaaro imapirotiro impinkatharitari irirori.”

³⁸ Ikanta Ompira-tasorintsi-taari Sadoc, Kamantan-tzinkari Natán, Benaía itomi Joiada, Piyakaasitaniri-payi, Shintsiri-payi, ikyakaakari Salomón ipira pinkathari David, yaanakiri Sipopo-jaariniki. † ³⁹ Ari yaaki Ompira-tasorintsi-taari Sadoc chiitsi aajatzi yiinkantsi, saikatsiri tasorintsi-thaantiki, isaipatzii-totakiri Salomón. Ari ikaratzi ityoojii-tanaki maaroni anta, ikaimajii-tanaki ikantajiitzi: “¡Yokawí pinkathari Salomón!”

2

ikamantanairi David itomi

¹ Tima irootaintsi inkami pinkathari David, ikaimakaan-takiri Salomón, ikantziri: ² “¡Notomí! Kimitaka irootaintsi nomoronki, nojatatyii tsika ikinayitzi maaroni atziri.

† **1:38** ipira = imorani = mula

Tonta-siri pinkantyyaa awiroka, sirampari pinatyii. ³ Panta-piintairo impira-tamiri Pawa, pinthotyaa-yitairo iwinkakaantani, ikantakaantani, isinita-kaantani aajatzi isintsi-thatan-tziri, okaratzi osankina-tainchari ñaantsi iyomitaajairi awaisatzitini Moisés, irootaki ojatan-tyaari kamiitha opaita-rika pantayi-tajiri, tikatsi awishimo-timini tsika-rika pinkinayiti. ⁴ Ari imonkara-tirori Pawa okaratzi ikasiya-kaakinari, ikantakina: “Iripiro-rika inkimisantajina inkarati pincharini-tajyaari, kamiitha-rika isirita-jyaana, yawintaa-siri-tajyaana, irasi iwiro inkarati pincharini-tajyaari impinkathari-wintairi pishininka-payi Israel-iiti.”

Ikamantajari David

¹⁰ Aritaki makoryaaki David. Ikitaitakiri ipaitai-tziro “Inampi David”. * ¹¹ Osamani ipinkathari-wintakiri David pairani ishininka-payi Israel-iiti okaratzi 40 osarintsi. Yitakaro ipinkatharitaki nampitsiki Aripuro-taariniki okaratzi 7 osarintsi, aajatzi nampitsiki Aapatyaawiniki okaratzi 33 osarintsi. ¹² Ikanta yitanakaro ipinkathari-tanaki Salomón, impoyii-taari iriri. Iriitaki matakirori isaikakaantaki kamiitha.

5

Ikwaki Salomón iwitsikiniri itasorintsi-pankoti Pawa

* **2:10** makoryaaki = maaki = jatasirin-kataji isaiki isiri iwaisatzitipayi; Inampi David = Aapatyaawini.

¹ Ari ikimakiri Hiram pinkathari-tatsiri Mapiniki ikantaitzi: “Isaipatzii-toitakiri Salomón, impoyii-taari iriri.” Tima yoka Hiram oshiki itakota-piintakari pinkatharini David, ityaantaki inampiri-payi iñiiri Salomón. ² Ikanta Salomón irirori, ityaantaki kamantirini Hiram, inkantiri: ³ “Piyotzi awiroka ti imatiro asitanarini David iwitsikiniri itasorintsi-pankoti Pawa tsika impinka-thaitiro iwairo, okantakaantziro imana-mintha-tziri iisaniintani. Iro kantacha, Pawa kantakaarori yiitsinampaan-takariri maaroni owayirita-piintariri. * ⁴ Irootaki isaikakaan-taanari Pawa kamiitha. Tikatsi owayiri-tajinani, ti natsipi-tajyaaro kowiinkari-payi. ⁵ Irootaki noninantari nowitsikiniri itasorintsi-pankoti Pawa tsika impinka-thaitairo iwairo, tima ikasiya-kaakiri pairani asitanari, ikantakiri: ‘Iriitaki pitomi impoyii-tajyaamini apaata impinkathari-wintanti, iriitaki witsikainaroni notasorintsi-pankoti, tsika impairyaitairo nowairo anta.’ ⁶ ¡Pinkatharí! Pinkantiri patziriti-payi intowina inchato-payi tzimat-siri anta Kitiniitoniki, aritaki yamitako-takiri natziriti-payi naaka. Tsika-rika onkarati pinintiri nompinatimi yanta-wairi patziriti, aritaki nomatakiro. Piyotzi awiroka tikatsi noshininkapayi yotironi intowiro kamiitha isiyako-tyaari pisaika-nampi-tziri Simaa-satziiti.”

6

* **5:3** yiitsinampaan-takariri = inaryaajiri iisaniintani-payi os-aawiki, yaatzika-mai-tantaari iitzi

Iwitsikaitakiro Tasorintsipanko

¹ Aritaki imatakiro Salomón ipinkathari-wintziri ishininka-payi Israel-iiti okaratzi 4 osarintsi, iriitaki apitita-tsiri kasiri, ipaitai-tziri “Sipakiryaaari”. Aripaiti yitanakaro Salomón iwitsikiniri itasorintsi-pankoti Pawa. Tima aritaki osamanitaki okaratzi 480 osarintsi isitowan-taari Israel-iiti Apitantoniki.

³⁸ Ikanta awisaki 11 osarintsi ipinkathar-itzi Salomón, iriitaki 8-tatsiri kasiri ipaitai-tziri “Awiitaantsi”, ithonkai-takiro iwitsikai-tziro tasorintsi-panko, iwitsikai-takiro tsika okanta ikinkitha-siri-taitaka iwitsikaitiro. Tima okaratzi 7 osarintsi osamanitaki ithonkan-taita-karori iwitsika-kaantakiro pinkathari Salomón.

10

Pinkatharo poñaachari Sabá

¹ Okanta pinkatharo poñaachari ipaitai-tziro Sabá okima-kotakiri ikinkithata-koitziri pinkathari Salomón, tima okaratzi iyotanitari irirori irootaki kantakaarori iroopirori isintsinka Pawa. Irootaki onintan-tanakari oñiiri. Onintzi onkompita-kaiyaari onkarati osampiyitiriri, oñaantyaariri omapiro-rika iyota-nita. ² Okanta ariitaka nampitsiki Aapatyaawini otsipayitakari onampiri-payi, amayitaki oshiki ikyaakoitari-payi okyaakaayitakiri owaararo, amaki kasankari, oshiki ooro, aajatzi pinapiro-yitachari mapi. Okanta oñaapaakiri Salomón, omatakiro osampitapaakiri Salomón okaratzi okinkithasiritzi-takari osampitiriri. ³ Tima ithonkaa yakakiro Salomón

okaratzi osampita-paakiriri. Tikatsi aparoni kompitzi-motyaarini. ⁴ Okanta iroñaaka iroka pinkatharo poñaachari Sabá, oñaakiri omapiro iyota-nitaka Salomón, oñaakiro aajatzi iwinkathari-pankoti okaratzi iwitsika-kaantakiri. ⁵ Tima añaakiro aajatzi okaratzi iwayitari, okaratzi isaikan-tayitari inampiripayi, tsika ikantayita impiratani-payi okaratzi ikithaa-yitari aajatzi, ikaratzi kitapiintzi-niriri iraitziri. Añaakiro ipomitai-tziri yatsipita-kayitani katziyain-kata-chari anta Tasorintsi-pankoki. Tima okiryaantsi okantanaka iroori. ⁶ Ari okantanakiri pinkathari: “Okaratzi nokimakotzimiri nonampiki okaratzi pantayitakiri, okaratzi piyota-nitari, omapiroatyaa. ⁷ Tira nonkimisanta-wityaaro, iro kantacha noñaakiro iroñaaka, nokitakaro naaka, ari noyotzi omapiroatyaa. Tira ithotyii-tinaro inkaman-taitinaro maaroni. ¡Omapiro piyota-nitaka awiroka, omapiro otzimi-motzimi piwaararo okaratzi nokima-kota-kimiri!

11

Ipinkathawai-takiri Salomón pawaniro

¹ Okanta apaata, yoka pinkathari Salomón oshiki kooya inintaki. Inintakiro irisinto iwinkathariti Apitantoni-satzi. Imatzitakaro inintakiro Athataa-wini-sato, Pityaankaarini-sato, Kiraarini-sato, Simaa-sato, Tharowan-taarini-sato. * ² Irootaki ipinkakaa-witakariri Pawa pairani Israel-iiti, ikantakiri: “Piwinkani

* **11:1** iwinkathariti Apitantoni-satzi = faraón

piwiro maaroni kooya poñaachari pasiniki nampitsi, omata-kayimiro = kari pimpinkathatiri awiroka pawaniro-payi.” Iro kantacha Salomón, oshiki inintakiro iroka-payi kooya, iinantakaro. ³ Okaratzi 700 iinapiro-takari, pasini okaratzi 300 kaari iinapirota, irootaki iinapayi oitzinampa-siri-takiriri. ⁴ Ikanta yantyasipari-tapaaki Salomón, oitzinampa-siri-takiri iinapayi impinkatha-waitiri pawaniro-payi. Ti inkamiitha-siri-tzimo-tajiri Pawa, ti isiyaari David, iririni. ⁵ Ipinkatha-waitakiri Salomón pawaniro Impokiromara, iwawa-niroti Simaa-satzi. Ipinkatha-waitakiri aajatzi pawaniro ipaitai-tziri “Pinkathari Itaawintai-tziri linchaa-niki-payi”, iriitaki iwawa-niroti Pityaankaarini-satzi. Iriiyitaki pawaniro-payi impinka-yitimi. ⁶ Yantasi-takaro Salomón kaari onimotirini Pawa, ti yiriipiroti isirityaari, ti isiyaari David, iririni. ⁷ Iwitsikaki Salomón iyarapapankoti pawaniro ipaitai-tziri “Oitsinampaan-taniri” anta tonkaariki Aapatyaawiniki tsika isitowa-piintzi ooryaatsiri. Tima pinkaari inatzii iwawa-niroti Athataawini-satzi. Ipoña iwitsikakiri aajatzi isiyakaaro pawaniro ‘Pinkathari Itaawintai-tziri linchaa-niki-payi’, tima pinkaari inatzii aajatzi iwawa-niroti Pityaankaarini-satzi. ⁸ Ari ikimitaakiri aajatzi asi maaroni iinapayi poñaayi-tachari pasiniki nampitsi, iriitaki otaapiintziniri kasankai-nkari, opomiyi-tziniriri owawa-niroti atsipita-kaani-payi.

⁹ Ari ikisanakiri Pawa yoka pinkathari Salomón, okantakaan-tziro ti imiraawinta-

jyaari, ti inkinkithasiri-tairi Iwawani Israel, iwashaantakiri ikimisantziri, tsika itzimi oñaakawi-takariri apiti-satzi. ¹⁰ Ikantawitakari: “Airo pipinkatha-tziri pawaniropayi.” Iro kantacha Salomón, ipiyatha-takari Pawa ikantawitariri. ¹¹ Irootaki ikantan-takariri Pawa, ikantziri: “¡Salomón! Omapiro pipiyathataka, ti pinthotyiro nokasiyakaimiri, ari pikimitaakiro nosankina-takaanani nokantawitakamiri. Ari okarata-paaki nopinkatharitakaakimi, iriitaki nompinkatharitakaaji iroñaaka pimpiratani. ¹² Iro kantacha, airo nooka-kayi-tamiro awiroka, oshiki notakotakari asitamiri David, iriitakira pitomi nooka-kayiri ipinkatharitzitikiramintha imonkaratiro. ¹³ Airotzimaita nowashaanta-kairi maaroni ipinkathariti. Aritaki nookanaki aparoni ikaratzi ishininkata-wakaiyita, iriitaki Judá-iti. Irootaki nantiri tima oshiki notakotakari pairani David, nompiratani. Notakotzi-takaro aajatzi inampi, Aapatyaawini.”

²⁶ Imatakiro Jeroboam, itomi Nabat, poñaachari Posini-pathaniki. Tima yoka Jeroboam, impiratani Salomón, ipoñaaro nampitsiki Katsinkawiniki, ishininka inatzii icharini-payi Efraín. Kinankaro onatzii asitariri opaita Zerúa. ²⁷ Iroka opoñaantari Jeroboam imaimani-tziri pinkathari: Tima itanto-takitziro Salomón maaroni inampi David, iririni, iwitsikakiro Tamako-pathani. ²⁸ Yoka Jeroboam, sintsiri inatzii atziri, tikatsi pomirintsi-tzimo-tyaarini. Ikanta iñaakiri Salomón yoka mainari siritha ikantaka, impira-

takari yaminayitiro okaratzi yasiyitari icharini-payi José, iwaisatzitini. ²⁹ Okanta apaata, jataki Jeroboam ikinawaitzi ipoñaanakaro Aapatyaawiniki. Ari imonthaakari Kamantan-tzinkari Ahías, poñaachari Makoryiironiki. Iñaakiri ipokaki ipasikakaro owakira-mairi ipasika-minto. Apaniro imonthaa-wakaaka, tikatsi intsipatyaa. ³⁰ Yaakiro Ahías owakirari ipasikakari, isaraakiro, okaratzi 12-kotamasiti. ³¹ Ikantziri Jeroboam: “Payi awiroka 10 okota, tima irootaki ikantakiri Pawa, Iwawani Israel, ikantzi: ‘Ari nosaraajiro naaka iwinkathari-minto Salomón, tima awiroka nonintaki pimpinkathari-wintairi inkarati 10 ishininkata-wakaa-jiita Israel-iiti. ³² Iriima Salomón, apatziro aparoni impinkathari-wintairi irirori ikantakaan-tziro notakotani nompiratani David, impinkathari-wintairo aajatzi Aapatyaawini, tima irootaki nampitsi nonintakiri. Ti osiyaaro pasini inampitsiti ishininka-payi Israel-iiti. ³³ Tima ipiyathatakana Salomón, itharowinta-sitaka ipinkathawaitziri Impokiromara, iwawa-niroti Simaasatzi, Oitsinampaan-taniri, iwawani Athataawini-satzi. Imatzitakari “Pinkathari Itaawintaitziri Iinchaaniki-payi”, iwawani Pityaankaarini-satzi. Okaratzi yantakiri Salomón, ti onimotina noñaakiro, ti inthotyaa-kotina nosankinatakantani aajatzi nosinita-kaantani, ti isiyaari David, iririni. ³⁴ Iro kantacha, airo naapithaitziri ipinkatharitzii. Tima tikira iñiuro inkami, aikiro ijiwari-tatyii, okantakaaro notakotari pairani asitaririni, David, nompiratani, tsika

itzimi nasitakari naaka, tsika itzimi othotyaa-
kirori nokanta-kaantani aajatzi nosankina-
takaantani. ³⁵ Airotzimaite ipinkatharitaji itomi
Salomón, awiroka nonintaki pimpinkathari-
wintairi inkarati 10 ishininkata-wakaa-
jiita Israel-iiti. ³⁶ Apatziro nosinita-wajiri
itomi impinkathari-wintiri aparoni ikaratzi
ishininkata-wakaa-jiita, airo otsiwakanta itaa-
minto David Aapatyaawiniki, tima irootaki
nampitsi nasitakari tsika osaikakotaki nowairo.’
”

Makoryaaki pinkathari Salomón

⁴⁰ Irootaki kantakaan-tzirori, inintantari Sa-
lomón iwiiri Jeroboam. Iro kantacha siyaka Jer-
oboam ikinaki Apatantoniki tsika ipinkatharitz
Sisac. Ari isaikakiri anta irojatz
ikamantaari Salomón.

⁴² Iroka okaratzi ipinkathari-wintakiri Sa-
lomón maaroni Israel-iiti nampitsiki Aapatyaaw-
ini okaratzi 40 osarintsi. ⁴³ Ikanta imako-
ryaaji irirori, ikitaitakiri inampitsitiki asitaririni,
David. Iimpoyiitari ipinkatharitaji itomi, ipaita
Roboam. †

12

Yookawintawakaaka Israel-iiti

¹ Jataki Roboam anta Sikochaariniki, ari
ithonka ijayitaki maaroni ishininka-payi irirori
iwinkathariti-tyaari anta. ² Oyotzimaite
Jeroboam itomi Nabat, isaikakira irirori
Apatantoniki isiya-pithatari pinkathari Salomón,

† **11:43** makoryaaki = maaki = jatasirin-kataji isaiki isiri
icharini-payi

ari inampita-karori anta. ³ Ari ityaantaitaki kaimirini Jeroboam. Pokaki tsika yapatojiitaka maaroni ishininka-payi irirori. Ari isampitaitakiri Roboam, itomi pinkatharini Salomón, ikantai-tziri: ⁴ “Oshiki imapiro-takina iwasinonkaa-waitana asitamirini. Nonintzi piwatsinaryaa-kotajina okaratzi isintsiwintawaitana impiratana. Aririka pimatakinaro, awiroka ompirata-jyaanani.” ⁵ Yakanaki Roboam, ikantziri: “Pimpiyanaki maaroni awirokaiti ashininká. Aririka awisaki mawa kitaitiri, ari nonintzi pimpoki piñiina.” Piyajütanaka maaroni ishininka-payi.

⁶ Ikanta pinkathari Roboam, inintaki iyomitaa-najiri antari-kona-payi inampinatari pairani Salomón, iririni, ainiro yañaawita irirori. Ikantakiri: “¿Ashininká! ¿Paitama piyomitaa-najinari awirokaiti nonkantiriri atziri-payi?” ⁷ Ikantajiitzi antari-kona-payi: “Aririka pisiyakotyaari tsika ikantayita impiratani pishininka-payi, aritaki pantinirimi inintayi-tziri, ari pakakirimi kamiithaini isampitakimi, pasi piwiromi pimpira-jiityaarimi iriroriiti.” ⁸ Iro kantacha Roboam, ti inkimisantiri antari-kona-payi iyomitaa-witanaariri. Iri inintaki iyomitaa-najiri mainari-payi ikaratzi ikimotajitaki pairani, tsika itzimi inampina-yitari irirori. ⁹ Isampiyi-takiri, ikantziri: “¿Paitama piyomitaa-najinari awiroka-payi nonkantiriri ashininka-payi ikantakina: ‘Piwatsinaryaa-kotajina okaratzi impira-waitakana pairani asitamirini.’?”

¹⁰ Yakanaki mainari-payi ikaratzi pairani

Roboam ikimota-jiitaki, ikantzi: “Iroka pinkantiri pakiri ashininka-payi kantzimiri: ‘Imapiro-takina asitamiri impira-waitakana pairani.’ Pinkantiri awiroka: ‘Isintsiwintakimi pairani asitanarini impiratami, naaka mapirotimini nompira-tyaami. * 11 Imapiro-takimi asitanarini ikima-tina-takaami, aikiro nonkima-tina-takaa-tyiiaami naaka. Ipasawai-tanta-kamiri asitanarini wathaki-rontsi, irooma naaka nompasa-tanta-jyaamiro opatzitha asiro.’” †

12 Okanta awisaki mawa kitaitiri piyaja Jeroboam itsipataari maaroni ishininka-payi tsika isaiki pinkathari Roboam, tima aritaki ikantzi-takari chapinki, ikantakiri: “Aririka awisaki mawa kitaitiri, pimpiyi piñiina.” 13 Iro kantacha, tizimaita yaki kamiitha Roboam itomi pinkatharini Salomón, ikowako-witariri ishininka-payi, ti inkimisantiri ikampinaa-witakariri antari-kona-payi. 14 Yakanta-sitakariri okaratzi iyomitaa-nakiriri mainari-payi, ikantakiri: “Imapiro-takimi asitanari ikima-tina-takaami, aikiro nonkima-tina-takaa-tyiiaami naaka. Ipasawai-tanta-kamiri asitanari wathaki-rontsi, irooma naaka nompasa-tanta-jyaamiro opatzitha asiro.” 15 Ti inkimi pinkathari ikowako-witariri ishininka-payi, tima irootaki inintakiri Pawa awishi omonkara-tantyaari

* **12:10** Isintsiwintakimi pairani asitanarini impiratami, naaka mapirotimini nompira-tyaami = Iroka yanini-piro-tatsiri nakoi-mpiki anairo antarotzi ithaki asitanarini. † **12:11** nompasa-tanta-jyaamiro opatzitha asiro = nompasa-tanta-jyaamiri kitoniro (tima kitoniro ipaitai-tziro pairani opatzitha asiro)

ikantzi-takari Jeroboam, itomi Nabat, ikamanta-kiriri Ahías Makoryiironi-satzi. ¹⁶ Ikanta maaroni Israel-iiti, iñaakiri pinkathari ti inkimi, yakanakiri, ikantziri:

Ti noshininka-piro-tyaari naakaiti pirini David. Airo naapatyaami pikarajitzi icharinitami itomi Isai.

Aikiro ikantajii-tanakitzii:

¡Israel-iiti anaajitzi aroka, thami ampiyi awanko-thaantiki-payi!

¡Iriima ishininka-payi pinkatharini David, impinkatha-matsita-wakaiyaa ikaratzi ishininkata-wakaa irirori!

Ari ipiyajii-tanaka Israel-iiti iwanko-thaantiki-payi.

¹⁷ Irootaki ipinkathari-wintan-tariri Roboam ishininka-payi Israel-iiti ikaratzi nampitarori iipatsitiki Judá-iti. ¹⁸ Ari ityaanta-witakari pinkathari Roboam inampina, Adoram, inkowakotiri ishininka-payi yasitakaariri iwinkathariti. Isitowanaki maaroni Israel-iiti ishimyaan-takari mapi, iwamaakiri. Ari ititanakiri sintzini pinkathari Roboam isiyakomintoki, siyanaka Aapatyaawiniki. ¹⁹ Ari okantakari yooka-wakaan-takari Israel-iiti, ti intsipa-tajyaari ikaratzi icharini-yitari pinkatharini David irojatzi iroñaaka.

²⁰ Ikanta ikimaki pasini ishininka-payi Israel-iiti, ikantaitzi: “Piyaja Jeroboam.” Ikaimakaan-takiri impoki tsika ipiyotaka maaroni ishininka-payi. Ari iwakiri impinkathari-wintairi maaroni ishininka Israel-iiti. Tira impinkathawintairi pasini ikarajitzi ishininkata-wakaa-jiita

icharini-yitari David, apaniro ikanta isaikawaitzi Judá-iti.

²¹ Ikanta yariitaka Roboam Aapatyaawiniki yapatota-paakiri Judá-iti aajatzi Benjamín-iti, oshiki-pirori ikarajiiitzi iwayiriti iyosiitakiri. Inintzi iwayiri-tyaari pasini ishininka-payi Israel-iiti, imatanta-jyaa-rorimi Roboam, itomi Salomón impinkathari-wintairi maaroni ishininka-payi. ‡ ²² Iro kantacha, iñaanatakiri Pawa itomiyaayi paitachari Semaías, ikan-takiri: ²³ “Pinkinkitha-waita-kairi Roboam, itomi pinkatharini Salomón, iwinkathariti Judá-iti aajatzi Benjamín-iti. Pimatzi-tyaari pinkamantiri maaroni nampitarori anta, pinkantiri: ²⁴ ‘Iroka ikantzi Pawa: Ti onkamiithati pi-jati piwayirita-wakaiyaa pikaratzi pishininkata-wakaa-jiita awiroka Israel-iiti. Pimpiyi maaroni piwanko-thaantiki, tima irootaki nantawairi naaka.’ ” Ikanta ikimajii-takiro ñaantsi ikantziriri Pawa, piyayitanaka iwanko-thaantiki-payi, imatakiro tsika ikantakiri Pawa.

Iwitsikakaantaki isiyakaaro ipiraitari

²⁵ Yapiitajiro Jeroboam iwiriintairo nampitsi Sikochaarini saikatsiri tonkaariki iipatsitiki Efraín-iti. Ari inampitaarori irirori. Ikanta apaata yookanajiro inampiwitakaro Sikochaarini, jataji, iwiriintajiro nampitsi Pawaporoni. ²⁶ Ari ikinkithasiri-tanaka Jeroboam, ikantzi: “Kimitaka aritaki yapiitajiro impinkathari-wintajina Roboam, icharini

‡ 12:21 oshiki-pirori = 180,000 owayiri

pinkatharini David, ²⁷ tima irojatzí ijata-piinta-jiitzi Aapatyaawini noshininka-payi impomitiri yatsipi-takaani itasorintsi-pankotiki Pawa, kimitaka aritaki inisironka-takiri Roboam, pinkathari-tatsiri iipatsitiki Judá-iti. Aamaiyaa aritaki iwa-kaantakina naaka, impiyasi-tairi Roboam iwinkathariti Judá-iti.”

²⁸ Ari yaminaki pinkathari impaityaa yomitaa-najirini, iwitsika-kaantaki apiti isiyakaaro kiripiri vaca iyosiita ooro, ikantakiri maaroni ishininka: “¡Ashininka Israel-iiti! Aritapaaki pipiyapiyataka Aapatyaawiniki. Yoka piwawani-tajyaari aka, iriitaki amajimiri pisaika-witaka pairani Apitantoniki.” ²⁹ Iwaki aparoni isiyakaaro vaca Pawapankoniki, iriima pasini iwakiri iipatsitiki Dan-iti. ³⁰ Irootaki inkaaripiro-waitan-tyaari Israel-iiti, ijayitaji Pawapankoniki aajatzi iipatsitiki Dan-iti impinkatha-tairi isiyakaaro kiripiri vaca. ³¹ Iwitsika-kaanta-yitaki aajatzi tonkaariki iyarapapankoti. Iyosiiyitaki ishininka impira-tasorintsi-tyaari, kaari-tzimaita ishininka-payi Levi-iti.

15

Iwitsikaitakiro nampitsi Ositikiitoni

⁹ Tima awisaki oshiki osarintsi ipinkathari-wintakiri Jeroboam maaroni pasini ishininka-payi Israel-iiti. Iriima ishininka-payi Judá-iti yaminaji iriroriiti pasini pinkathari-witairini, ipaita Asa.

16

Ipinkathariwintantzi Omri

²³ Aritaki tzimaki 31 osarintsi ipinkatharitziri irirori Asa iipatsitiki Judá-iti. Aripaiti yitanakaro irirori Omri ipinkathari-wintziri pasini ishininka-payi Israel-iiti. Okaratzi 12 osarintsi ipinkatharitaki. Irooma anta nampitsiki Aakami-ithawiniki ipinkatharitaki okaratzi 6 osarintsi.

²⁴ Yamanantakiro Omri iipatsiti Ositikii-tonisatzi, ikaratzi apikithoti kiriiki opinatakari. Ari iwiriintakiri inampitsiti ipaitakiro Ositikii-toni, tima iro owaitakaan-tzirori iwairo asitarori iipatsiti pairani ipaita Ositiki, ikantai-tziri iñaaniki irirori 'Semer'. *

²⁵ Ti onimotiri Pawa okaratzi yantziri pinkathari Omri. Omapiro ikaaripirotaki yanaakiri ikaaripirotaki itakarori pairani ipinkatharitziri. ²⁶ Isiyako-taari ikaaripirotaki Jeroboam itomi Nabat, tima ikaaripiro-takaakiri aajatzi maaroni ishininka-payi Israel-iiti, iwatsimaakiri Iwawani Israel iñaakiri ipinkathari-wintziri siyakaa-rontsi.

²⁸ Ikanta imakoryaaji irirori Omri, ikitaitakiri Ositikii-toniki. Iimpoyii-taari ipinkatharitaji Acab, itomi irirori. †

Ipinkathariwintantzi Acab

³⁰ Tima okaratzi 22 osarintsi ipinkathari-wintakiri Acab ishininka-payi Israel-iiti anta Ositikii-toniki. Titzimaita onimotiri Pawa

* **16:24** apikithoti kiriiki opinatakari = apiti talento = 66 kilos † **16:28** imakoryaaji = imaaji = jatasirin-kataji isaiki isiri iwaisatziti-payi

ipinkathari-witaka Acab itomi Omri, omapiro ikaaripirotaki, yanaanakiri ikaratzi itakarori pairani ipinkatharitzi. ³¹ Ti yookiro yantayitziro kaari-pirori isiyako-taari pinkatharini Jeroboam, itomi Nabat, tima iinantakaro Jezabel, irisinto pinkathari-tatsiri Simaaki, ipaitai-tziri “Itsipa-minthari Inkaniwiri”. Tima ijataki pairani Jeroboam, ipinkatha-waitakiri pawaniro Inkaniwiri. ³² Iwitsika-kaantaki pomipirini-mintotsi anta Ositikii-toniki, iwitsika-kaantzitaka iyarapapankoti tsika impomiwintaitiri pawaniro Inkaniwiri. ³³ Imatakiro aajatzi pinkathari Acab iwitsika-kaantaki osiyakaaro pawaniro Inkaariwiro, irootaki iwatsimaa-piro-tantakariri Iwawani Israel, tima yanaanakiri itayitakarori pairani ipinkathari-yitzi iwatsimairi Pawa.

17

Ikamantantzi Elías airo omparyaaji inkani

¹ Ikanta Elías Onimowini-satzi poñaachari Wakaniki, ikinkitha-waita-kaakiri pinkathari Acab, ikantziri: “¡Pinkatharí! Omapiro-tatyaa nonkantimiri, tima Iwawani Israel, iriitaki ompiratanari naaka. Ari awisaki osarintsi-payi airo omparyaaji inkani, airo iñiitaji kapichiini itsini impokiro irojatzi nonkantan-tajyaari naaka: ‘Omparyaaji.’ ” ² Ari iñaanata-kiriri Pawa irirori Elías, ikantziri: ³ “¡Elías! Pisiyi, pinkinaki isitowa-piintzi ooryaatsiri. Pimaña nijaatinkaki Chikaaroniki, saikatsiri intatzikiro Owaryiinkaariniki. ⁴ Irootaki pimirityaari

nijaatinka. Ari nonkanta-kaakyaari koontzi-
niro yayimiro piyaari anta.” *

⁵ Imatakiro Elías ikantakiriri Pawa, jataki, isaikaki nijaatinkaki Chikaaroniki saikatsiri intatzikiro Owaryiinkaariniki. ⁶ Pokatsi koontzi-niro yaminiri posiniri iyaari aajatzi yatantyaariri. Yaminiri okitaityaa-manaji aajatzi tsitinii-tiini. Irootaki iriri nijaatinka. † ⁷ Okanta awisaki tsika okaratzi kitaitiri, piryataanaki nijaatinka, tima ti iñiitairo omparyaaji kipatsiki.

Elías aajatzi kinankaro

⁸ Opoñaa iñaanatairi Pawa yoka Elías, ikan-tajiri: ⁹ “Pijati Wiyaaroniki otsipa-nampitari Simaani, aritaki pisaikiri anta. Tim ari nonkanta-kaakyaaro kooya kinankaro ompimi piyaari.”

¹⁰ Jataki Elías Wiyaaroniki. Ikanta yariitzi-mataka nampitsiki, imonthaakaro kooya kinankaro aawaitzi saimpiki. Ikaimako-tapaakiro, ikantziro: “¡Ayomparó! Nonintzi pimpakotina kapichiini nijaa nirawaki.”

¹¹ Irootaintsi ojatanaki ayiniri imiri, yapiitanakiro, ikantziro: “¡Pamaki aajatzi kapichiini noyaari!” ‡ ¹² Akanakiri iroori, okantziro: “¡Omapiro-tatyaa nonkantimi, tima añaatsi Piwawani, tikatsi yatantaitari nompimiri! Apatziro otzimi opanikiini pankirintsi-pani kowitziki, aajatzi yiinkantsi tzimatsi kapichiini. Irootaki naantari kapichiini saimpiki nonkotsitiro nakyootiri notomi,

* **17:4** koontzi-niro = cuervos † **17:6** yatantyaariri = pan

‡ **17:11** noyaariri = pan

aririka nonthonkakiro, ari noyaawintyaa ayina notashi.” § 13 Ikantzi Elías: “Airo pitharowa-waitzi. Pijati pimatiro pikantakiri. Iro kantacha naaka pitawakyaa pintasi-tinaro, pamakinaro nowawakyaa. Impoña pampoiti pintasiti pasi awiroka pakyootiri pitomi. 14 Tima ikantakina Pawa, Iwawani Israel, airo othonka pankirintsi-pani aajatzi yiinkantsi, irojatzi iwaryaan-tajyaarori Pawa inkani kipatsiki.”

15 Tima omatakiro kinankaro ikantakirori Elías. Oshiki kitaitiri awisaintsi ti onkowityiyaa owariti otsipatakari Elías aajatzi otomi. 16 Ti onthonkyaa pankirintsi-pani oyowitzitiki aajatzi ikimitakari yiinkantsi, tima monkarataka iñaani Pawa ikantakiriri Elías.

17 Okanta apaata imapoka-sitaka imantsiy-ataki otomi kinankaro, mapirokitaka, ti onkanti yaniinka-tanaji. 18 Oñaanata-nakiri kinankaro yoka Elías, okantziri: “¡Itomiyaayi Pawá! ¿Paitama pipokasi-tantanari? ¿Irooma pipokantari pinkinkithasirita-kayinaro noyaaripironka inkaman-tajyaari notomi?” 19 Ari yakanakiro Elías, ikantziro: “Pamakinari aka pitomi.” Yaawakiri Elías othomaakiri iriniro, yatiita-kaanakiri imaapiintzi inaryaa-paakiri imaam-intoki. 20 Ichiraanaki Elías, ikantzi: “¡Pawá! ¡Asitanarí! ¿Pimatzi-tyaaroma piwasinonkairo kinankaro nomayimo-tziri piwamaitiro otomi?” 21 Tima mawa yapiitakiro Elías iwanki-sipanii-takari iintsi. Yapiita-nakiro ichiraanaki, ikantzi: “¡Pawá! ¡Asitanarí! Poipyaa-siri-tairi iintsi.”

²² Ikimakiri Pawa ikantakiriri Elías, yoipyaa-siritairi iintsi, añaanaji. ²³ Ithomaa-najiri, yayiita-kaanajiri osaawiki, ipapajiro asitariri, ikantziro: “Yoka pintsiti, añaaji.” ²⁴ Okantzi kooya: “Ari noyotziri iroñaaka awiroka itomiyaayi Pawa, tima omapiro-tatyiyaa iñaani Pawa okaratzi piñaawai-tziri awiroka.”

18

Yapiitairo Elías iñiri pinkathari Acab

¹ Tima osamanitaki, awisaki okaratzi mawa osarintsi, yapiitajiro Pawa iñaanatairi Elías, ikantairi: “Pijati, piñiri pinkathari Acab, tima irootaa-tsi nowaryaajiro inkani tsinkaironi kipatsi.” ² Jataki Elías iñiri pinkathari Acab. Tima antaroiti okantaka tashitsi Ositikii-toniki. ³ Ikaimakiri Acab inampiri paitachari Abdías, tima imapiro-tatziro irirori ipinkathatziro Pawa. ⁴ Tima owakaantan-takariri Jezabel Kamantan-tzinkari-payi, yoka Abdías iriitaki omanakiriri impirita-moro-nakiki ikaratzi 100 Kamantan-tzinkari, inasitaka apipiyoti ikaratzi 50 Kamantan-tzinkari, ari ipiriri iwari aajatzi iriri. * ⁵ Ikinkitha-waita-kaakiri Acab yoka Abdías, ikantakiri: “Thami aniitiro maaroni nampitsi amini tsika owaapathata, amini aajatzi nijaatinka tsika oshooki katarosi yañaantyaari apira-payi ikyaakoitari. Airorika añaasita, ari inthonka-kyaari inkami apira-payi.” †

* **18:4** iwari = pan † **18:5** apira-payi ikyaakoitari = amorani-payi = caballos, mulas

6 Tima ikinanaki Acab pasiniki awotsi, iriima Abdías ikinakiro irirori pasiniki awotsi tikatsi intsipa-tanakyaa. 7 Ikanta ijatanaki Abdías awotsiki, imonthaakari Elías. Tima iyotawajiri, ityirowa-sitawaari, ikantziri: “¿Tima awiroka Elías?” 8 Yakanaki Elías, ikantzi: “Naakataki. Pimpiyanaki, pinkantiri piwinkathariti: ‘Noñaajiri Elías.’ ” 9 Ikantzi Abdías: “¿Tzimatsima nokinakaa-sitani pityaantan-tanari nonkamantiri pinkathari Acab iwan-tyaanari? 10 ¿Omapiro-tatyaa nonkantimiri, tima añaaatsi Piwawani! Oshiki yamina-mina-takaan-takimi pinkathari Acab maaroni nampitsiki. Ikaratzi kantatsiri: ‘Ti noñaajiri,’ isintsiwintziri ikantziri: ‘Pinkantapiro-tina tirika piñaajiri!’ 11 Aikiro pikantatyaana awiroka iroñaaka: ‘Pijati pinkamantiri piwinkathariti, pinkantiri: “Noñaajiri Elías.” ’ 12 Kimitaka aririka nojatanaki, yaanajimi itasorinka Pawa, airo noyotzi tsika pisaiki. Aririka nonkaman-tawita-kyaari pinkathari Acab, airorika iñaasitami irirori, aritaki iwakina. Tima naaka, nasi nowiro nopinkathatziri Pawa owakira nomainari-tapaaki. 13 ¿Tima inkaman-taitimiro okaratzi nantakiri otsitoka-kaantan-tariri Jezabel Kamantan-tzinkari-payi? Tima nomanaki impirita-moro-nakiki ikaratzi 100. Nonasitaka apipiyoti ikaratzi 50 Kamantan-tzinkari, ari nopiriri iwari aajatzi irirí. † 14 Aikiro pikantatyaana awiroka iroñaaka: ‘Pijati pinkamantiri piwinkathariti, pinkantiri: “Noñaajiri Elías.” ’ ¿Pininta-tziima iwina?”

† 18:13 iwari = pan

¹⁵ Ikantzi Elías: “¡Omapiro-tatyaa nokantzimiri, tima añaaatsi Pawa Ñaapirori ompiratanari naaka. Iroñaaka nojati noñiiri Acab!”

¹⁶ Ikanta Abdías yamina-mina-tairi pinkathari Acab, ikamantakiri. Jatanaki irirori Acab imonthai-yaari Elías. ¹⁷ Ikanta iñaawajiri, ikantawakiri: “¿Awirokama ñaasirin-kayitakiriri ashininka-payi Israel-iiti? ¹⁸ Ikantzi Elías: “Tira naaka ñaasirin-kirini. Awiroka pitsipatari ishininka-payi piwaisatzitini, okantakaaro piwashaantairo ikantakaantani Pawa, pipinkatha-waita-sitakari osiyakaaro Inkaniwiri-payi. ¹⁹ Pinkaima-kaantiri maaroni ashininka-payi Israel-iiti yapatojiityaa Owaantsii-toniki. Pinkaimiri anta iñaawya-takaani Inkaniwiri inkarati 450, pinkaimiri oñaawya-takaani Inkaariwiro inkarati 400, aajatzi ikarajitzi akyoota-piintzirori Jezabel.”

Elías aajatzi pawaniro Inkañaawiri

²⁰ Ikaimakaan-takiri Acab maaroni ishininka-payi Israel-iiti, yapatotakiri maaroni ñaawyawai-taniri-payi Owaantsii-toniki. ²¹ Ari ipokakiri irirori Elías tsika ipiyotaka ishininka-payi, ikantapaakiri: “¿Tsika-paiti piwashaantairo pipitho-pitho-waitaka okantakaami otzimi apiti pikinkithasiritani? Iriirika iriipirori Pawa pinkimisantiri, pimatiro. Iriirika Inkaniwiri, pinkimisantiri irirori.” Ari imairijitaki ishininka-payi tikatsi akatsini. ²² Aikiro iñaanata-tziiri Elías ishininka-payi, ikantziri: “Aparoni nokanta naaka iyamanta-niriti Pawa, iriima Inkaniwiri ikaratzi 450

iñaawya-taniriti. ²³ Pamajiiti aka apiti ipiraitari. Iyosiitaki ñaawyariiti aparoni ipiraitari inintiri, intopitha-yitakiri, iwankitakiri itsimaki, airo itaan-tzimaitari paamari. Ari nonkimitaakiri naaka pasini ipiraitari, nowanki-takiri tsitsiki, airo nowaama-tantari aajatzi paamari. §
²⁴ Impoña pinkowa-kotiri piwawani-payi awirokaiti, pimpairyiuro iwairo. Irooma naaka nompairyiuro iwairo Nowawani. Itzimi-rika Pawa kimatsini, owayiita-kironi paamari, iriitaki mapirotzirori Ipawatzi.” Ikantajiitzi maaroni Israel-iiti: “¡Ariwí!” ²⁵ Ikantanakiri Elías iñaawya-takaani Inkaniwiri: “Piyoyii pinintziri ipiraitari, pityaari awiroka piwamairi, tima oshiki pikarajiitzi. Pinkowa-kotiri piwawani pimpairyaaajiro iwairo, airotzimaita poisantari paamari.”

²⁶ Imatakiro ikantakiriri, yaakiri ipiraitari, iwamaakiri. Yitanakaro kapichikitaiti, tampatzika-takotaki ikowako-witari iwawani Inkaniwiri, ikantziri: “¡Inkaniwiri, pakina!” Tikatsi-tzimaita akirini. Aikiro imitaa-jiiwitatyaa ishonka-shonkawintziro iwitsikakiri ipomi-pirini-minto. ²⁷ Tampatzika-takotaki, oshiki isironta-wintari Elías yokaiti, ikantziri: “Pisintsiti pinkaimiri piwawani. Aamaasityaa tzimatsi yantziri, ijatatzii ikiwan-tawaitzi. Piwasaakiryiiri aamaasityaa imaatzii.”

²⁸ Aikiro ikaimajii-tatzii, itotakaa-waiyi-takaro kotsiraa-niki, ipathakawai-takaro thoyimpi-thowa-yitatsiri, iyowayitaki iriraani,

§ 18:23 ipiraitari = vaca = buey

aritaki okanta yamijiitari iriroriiti. ²⁹ Irootzi-mataki omonkaratyaa tsika owiraa kitaitiri ipomitanta-piintariri yatsipi-takaani, aikiro ikaimawi-jiitatyaa sintsiini, titzimaita yakaitiniri yamanani. Tikatsi akirini, tikatsi kimirini aajatzi. ³⁰ Ikaimanakiri Elías maaroni ishininkapayi, ikantziri: “Pimpoka-jiiti maaroni aka.” Pokajii-tapaaki ishininkapayi. Ari iwitsikajiri Elías ipomi-pirini-minto Pawa iporoki-taitakiri pairani. ³¹ Yaaki mapipayi okaratzi 12. Ikaratzira pairani aajatzi itomi-payi Jacob 12. Tima irijatzi Jacob ikantakiri pairani Pawa, ikantziri: “Israel pimpaitajyaa.” ³² Ipiwirikairo mapipayi iwitsikaji itaapirini-minto Pawa, antaro ikiyathapi-takiro, kantacha impanki-taitimi oshiki okitho pankirintsi. * ³³ Itaromaakiro tsitsi, itowatha-yitakiri ipiraitari, iwankitakiri tsitsiki. ³⁴ Ikantzi Elías: “Pamakiro antaro 4 kowitzi owantakari nijaa, pisaitiro pomitai-rontsi aajatzi tsitsi.” Aikiro ikantatzi Elías: “Papiitiro pisaitiro.” Yapiitziro ikantzi: “Papiitiro pisaitiro.” Imataitakiro okaratzi ikantakiri Elías. ³⁵ Jaikita-paaka nijaa ikiyathapi-taitakiro pomipirini-mintotsi, siyaata-paaka nijaa.

³⁶ Aritaki monkara-tapaaka owiraa kitaitiri ipomita-piintziri ipira pomipirini-mintotsiki, pokanaki Elías. Ichiraa-paaki, ikantzi: “¡Pawá! Iwawani Abraham, Isaac aajatzi Israel. Pimatiro nokowako-tzimiri, irootaki iyotantai-

* **18:32** Kantako-tachari aka “oshiki okitho pankirintsi” irojatzsi siyarori akanti apiti antaro iwantai-tarori okitho pankirintsi ipankii-tziri. Osiyaro aajatzi ikantaitzi onkarati 20 litro.

tyaari awiroka Iwawani Israel-iiti, naakataki aajatzi pimpiratani. Okaratzi nantziri naaka, awirokataki ompiratanari nantimiro. ³⁷ Pimatiro Pawa, pimatinaro nokowako-tzimiri. Irootaki iyotantyaari atziri-payi awirokataki Pawa, awiroka kaima-siri-yitziriri inkimisantaimi.”

³⁸ Omapoka-sitanaka ookatha-tanaka, otaa-paakiri wathatsi, tsitsi, mapi, samampo, maaroni, paamatanaki aajatzi nijaa jaikitain-chari ikiya-thapi-tasitai-takiro. † ³⁹ Ikanta iñaakiro maaroni Israel-iiti opaamatanaki, oiyotanaka, otsitoka-paaka itamako kipatsiki, ikantajuitzi: “¡Pawa inatzi yokawí! ¡Iriitaki Pawá!”

⁴⁰ Ari ikantzi Elías: “Pairikiri iñaawyataniriti Inkaniwiri. Tikatsi aparoni siyatsini.” Ari yairikai-tanakiri maaroni, yaanakiri Elías ni-jaatinkaki Tirimpyaaroki, iwisakiri maaroni.

Ikowakotantai Elías omparyaji inkani

⁴¹ Ari ikinkitha-waita-kaakiri Elías pinkathari Acab, ikantziri: “Pijati piwankoki, piwapajyaa, pirapaji aajatzi iraitziri. Tima poimainkata-paaki antaro inkani.”

⁴² Ari itonkaanaki kapichiini pinkathari Acab, owawaitaka, iraki aajatzi iraitziri. Ari itonkaa-piro-tanaki irirori Elías omitzithaki Owaantsii-toniki, thointa-paaka yoiyoota-paaka anta, itsitoka-kaakaro iworo iyirito. ⁴³ Ikantziri impiratani: “Pinkatziya-niinti jinokiini, pamini inkaari-kinta.” Jatanaki, yaminaki inkaariki, ikantzi: “Tikatsi noñii.” Aikiro isintsi-tatzii

† **18:38** ookatha-tanaka = iwaamariti Pawa okinapaaki inkitiki

Elías, ikantziri: “Papii-piitiro pamini, onkarati 7 papiitiro.” ⁴⁴ Irotaki 7-tatsiri ipiya-piyataka impiratani, ikantziri: “Noñaaki inkaari-kinta yanini minkori, osiyaro akotsi.” Ikantzi Elías: “Pijati isaiki pinkathari Acab pinkantiri: ‘Paanajiro pisiyako-minto, tikira oparyaa-paaki inkani.’ ”

⁴⁵ Ari otsitini-kitanaki inkiti, antaro otampyaa-tanaki, paryaapaaki antaro inkani. Titanaka Acab isiyako-mintoki, jataki Panki-pawawiniki. ⁴⁶ Iriima Elías, ikantakaakari Pawa ontzimi isintsinka, yooso-thaki-tanakaro iithaari. Isiyana-kityaa ijatanaki, iriitaki itakaro yariitaka Panki-pawawiniki tikira-mintha yariityaa irirori Acab.

Ashéninka Perené
Ashéninka Perené: Ashéninka Perené (New
Testament+)

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ashéninka Perené)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

4937822c-7fbb-5a7c-989d-ccf71fe482a2